

ZORAN KRAVAR

1948. – 2013.

ZAGREB, 2015.

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
SPOMENICA PREMINULIM AKADEMICIMA SVEZAK 199

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
SPOMENICA PREMINULIM AKADEMICIMA SVEZAK 199
ISBN 978-953-347-053-5 ISSN 1330-0865

Uredio
Akademik PAVAO PAVLIČIĆ

RAZRED ZA KNJIŽEVNOST

ZORAN KRAVAR

1948. – 2013.

ZAGREB, 2015.

Zoran Krizan

RAZRED ZA KNJIŽEVNOST

SPOMENICA

posvećena preminulom

AKADEMIKU ZORANU KRAVARU

redovitom članu

Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu

(Zagreb, 25. svibnja 1948. – Zagreb, 22. lipnja 2013.)

KOMEMORATIVNA SJEDNICA

održana je u srijedu, 10. prosinca 2014.

u Velikoj sjedničkoj dvorani Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Na sjednici su govorili:

akademik Pavao Pavličić

akademik Tonko Maroević

prof. dr. sc. Slaven Jurić

Kad je Zoran Kravar umro, objavili su njegovi kolege i prijatelji cijeli niz napisa u kojima su nastojali što potpunije prikazati život i djelo toga iznimnog čovjeka. Pri tome su jedni isticali jedne aspekte njegova djelovanja, drugi druge, ali u nečemu su se svi slagali: složno su tvrdili kako je za Kravara silno važna bila glazba. I, činili su to s pravom, jer on je doista – kao što znamo svi mi koji smo ga poznavali i voljeli – svaki slobodni trenutak posvećivao slušanju glazbe, dok se nekim njezinim aspektima bavio i sa stručnoga stajališta, pišući npr. o opernom libretu i držeći o njemu odlično posjećene kolegije na Filozofskom fakultetu.

A iz toga slijedi da glazba možda može poslužiti i kao ključ za razumijevanje Kravarova opusa, pod uvjetom da se njezino mjesto u tom opusu ispravno shvati i definira. Ta bi pak definicija podrazumijevala da postoji neka analogija – koliko god metaforička – između jednoga tipa bavljenja glazbom i Kravarova znanstvenog djelovanja, a pitanje je samo o kojoj se glazbi radi. Često se isticalo kako je Kravarov muzički favorit bio Richard Wagner; a ipak, između hrvatskog znanstvenika i njemačkoga skladatelja nećemo naći pravu korespondenciju. Meni se čini da je mnogo izrazitija Kravarova sličnost s drugim jednim glazbenim velikanom, a to je Wolfgang Amadeus Mozart. Doista, moglo bi se ustvrditi da je Zoran Kravar bio neka vrsta znanstvenoga Mozarta, i da ga mnoge važne crte povezuju s tim skladateljem. Opisat ću ukratko njihove sličnosti.

Mozartu je Zoran Kravar bio nalik po svome ranom sazrijevanju. Kad čovjek pogleda prve njegove znanstvene radove – a neke je napisao već i u studentsko doba – onda ima dojam kako kod autora tih radova nije bilo postupnog sazrijevanja kakvo je karakteristično za svaki intelektualni razvoj: on kao da se rodio ne samo s talentom, nego i sa znanjem koje impresionira širinom i dubinom. Rani njegovi tekstovi – a oni su

posvećeni uglavnom hrvatskome književnom baroku – odišu svježinom pristupa i smionošću zaključaka, ali još veći dojam ostavlja njihova misaona zrelost. Oni, naime, otkrivaju da Zoran Kravar solidno vlada književnoteorijskom literaturom, da ima odličan uvid u filozofsku problematiku i metode, ali ono što je u tim studijama najvrednije, svakako je činjenica da je njihov tvorac kadar sva ta znanja promotriti kritički, odvagnuti im težinu i ispravno procijeniti njihovu primjenljivost na problematiku starije hrvatske književnosti.

Zato su početnički njegovi radovi – osobito onaj o Kavanjinu što je u nastavcima izlazio u splitskim »Mogućnostima« – smjesta privukli pažnju stručne javnosti, a slobodno se može reći da je prva njegova knjiga – *Studije o hrvatskom književnom baroku* iz 1975. – izazvala pravu malu senzaciju. Autoru je tada bilo dvadeset i sedam godina, a već se činilo da je svojim uvidima napravio spoznajne prodore za kakve je inače potrebno mnogo godina i mnogo ljudi. Ukratko, on je još na prvom koraku postigao vrlo visoku razinu i bio u potpunosti formiran kao znanstvenik.

Ali, Mozartu je on sličan još po nečemu: to je lakoća s kojom je stvarao svoje znanstvene radove. A kad se kaže lakoća, onda se misli na iznimno visoku kvalitetu koja je dohvatljiva samo rijetkima. Jer, sve što bi Kravar o svome predmetu izrekao, zvučalo je logično, gotovo samorazumljivo, kao da nam je sve vrijeme bilo nadohvat ruke, premda se uvijek radilo o pravoj novosti i o do tada neslućenom uvidu. A drugo, on je te svoje spoznaje znao i izložiti tako da djeluju uvjerljivo i da se svatko s njima složi: čitatelj je svagda lako pratio njegovo izlaganje, s voljom usvajao njegove argumente, pa je čak – a to je u filologiji prava rijetkost – uživao u lektiri Kravarove znanstvene proze, koja nije bila samo istinita, nego i lijepa, i to bez ikakva napora.

Dobro o tome svjedoči njegova knjiga *Das Barock in der kroatischen Literatur* iz 1991., u kojoj Kravar, pišući za njemačkoga čitatelja, zapravo daje sintezu dvaju burnih stoljeća u nimalo jednostavnoj povijesti hrvatske književnosti. Čini on to na toliko jednostavan način da se ponekome može učiniti kako se tu radi tek o sažimanju i preglednom iznošenju spoznaja što ih je naša filologija već i prije bila dosegнула. A kad se pogleda

bolje – kad se pogleda okom nekoga tko tu problematiku pobliže poznaje – postaje očito kako je praktički sve što je Kravar u toj knjizi rekao novo i originalno. Rekao je to, međutim, tako kao da su mu se spoznaje same od sebe nudile i kao da se nije morao oko njih nimalo truditi. Kao da je naprosto zapisao ono što mu muza šapuće na uho. A tako je nekako, kažu, bilo i kod Mozarta.

Baš kao i kod Mozarta, čovjek je pri susretu s Kravarovim djelom svagda impresioniran novošću i izvornošću njegovih ideja. On bi u svakoj pojavi kojom se bavio uočio nešto što nitko prije njega nije, a potom bi glatko uspijevaio dokazati relevanciju toga novog zapažanja, i potom na njemu utemeljiti interpretaciju dotičnoga fenomena ili povijesnog zbivanja. Onaj tko je pratio njegove tekstove – a filolozi moje generacije zarana su uočili da treba ozbiljno uzeti sve što izađe ispod Kravara pera – morao se zadiviti njegovoj sposobnosti da u pojedinosti vidi cjelinu, da razabere princip, da opiše način funkcioniranja neke pojave. A pri tome, njegova bi definicija nekoga povijesnog fenomena redovito bila posve nova i neočekivana, ali kad bi on jednom tu definiciju izložio, počelo bi se činiti da nikakva druga definicija i ne dolazi u obzir.

Dobar je primjer za to njegovo bavljenje antimodernizmom, koje ga je zaokupljalo posljednjih desetak godina njegova djelovanja. Neki od fenomena kojima se on u tim spisima bavi bili su poznati i vrednovani i prije, ali nitko nije došao na ideju da ih promotri kao cjelinu, pa da u njima vidi simptom jednoga osobitog filozofskog i svjetonazorskog stava, te da zaključi – kao što je zaključio Kravar – da je antimodernizam bitno obilježio umjetnost prve polovice XX. stoljeća. Zato je on manifestacije antimodernizma nalazio i na mjestima gdje im se nismo nadali, te je uvjerljivo pokazao kako se neka djela i neki opusi bez toga svjetonazorskog pojma nikako i ne mogu objasniti.

A to nas dovodi do još jedne Kravarove sličnosti s Mozartom. Dobro je poznato da Mozart nije uveo ni jednu novu glazbenu formu: prihvaćao je ono što mu je tradicija nudila, ali je onda u tim okvirima stvarao genijalna djela. A nešto slično dogodilo se i s djelovanjem Zorana Kravara u znanosti o književnosti: on nije pronašao ni jedan nepoznati tekst i nije

stvorio nikakav novi teorijski model, ali su svi njegovi uvidi bili iznimno novi i originalni. Moglo bi se čak reći da njegova izvorna vokacija i nije bila teorijska nego historiografska: on nije proizvodio nove teorijske formule, nego je tražio objašnjenje za povijesne fenomene. I, uvijek ih je uspijevao naći, kao što svjedoče takva njegova djela kao što je primjerice knjiga *Barokni opis*, koja je do danas ostala po mnogočemu jedinstvena.

Ukratko, kod Zorana Kravara književna građa nije ilustracija teorijske teze, nego je teorijska teza rezultat uvida u književnu građu. Za to opet ne treba boljega dokaza od njegovih radova o hrvatskoj književnosti na mijeni XIX. i XX. stoljeća: onoga časa kad je on opisao karakter Matoševa ili Ujevićeva stiha, odjednom su nam se otvorili novi vidici na smisao pojedinačnih tekstova tih pjesnika, ali i na smisao i karakter epohe kao cjeline.

Kravarovi su uvidi tako jasni i tako duboki da se čitatelju čini kako je onaj tko je za takve uvide sposoban morao imati neke osobine koje su sasvim malome broju ljudi dane. I, tu se nudi još jedna usporedba s Mozartom: baš kao što pri susretu s Mozartovom glazbom čovjek stječe dojam da ju je stvorio netko tko je posve drugačiji od ostalih ljudi, tako i pri čitanju Kravarovih tekstova ima osjećaj kako su ti tekstovi proizvod duha koji je različit od duha običnih ljudi, jer ih je stvorio netko tko je izabran.

Mislim da su svi oni koji su se susretali s Kravarovim radovima bili svjesni te njegove izabranosti, pa su osjećali potrebu da mu izraze poštovanje. I ne samo to, nego su i njega samog doživljavali na osobit način: kad je umro, bilo mu je 65 godina, ali smo svi bez iznimke imali dojam da je mnogo mlađi, pa je naš osjećaj gubitka bio utoliko veći. Vjerujem da se i to može objasniti Mozartovskim karakterom njegove pojave: ona rana zrelost, ona lakoća, ona svježina ideja, ona uzvišena kvaliteta njegovih tekstova učinila je da i njega i njegovo djelo shvatimo kao nešto što ne može ostarjeti. Baš kao što je slučaj i kod Mozarta.

Život Zorana Kravara obilježila je potpuna predanost umjetnosti. Njoj je on prilazio s emocionalnom otvorenošću i s intelektualnom znatiželjom, te je tako umjetnost zauzela središnje mjesto i u njegovu profesionalnom i u njegovu privatnom životu.

Profesionalno, Kravar je bio proučavatelj književnosti, i to takav kakvih smo malo imali u svojoj povijesti. Imponirao je širinom naobrazbe, poznavanjem filološke struke i briljantnom memorijom. Nepogrešivo je uočavao probleme i nudio sjajne ideje kako da se tim problemima pristupi, pa se neka od pitanja iz područja našega baroka i iz područja hrvatske metrike upravo zahvaljujući njemu danas smatraju definitivno riješenima. Uvijek je bio pripravan na suradnju i voljan s kolegama podijeliti vlastite spoznaje, što svjedoči o Kravarevoj visokoj etičnosti i profesionalnom poštenju.

Predanost umjetnosti nije ga mimoišla ni u privatnom životu, jer mnogo je svojega vremena Kravar posvećivao glazbi, kao slušatelj, ali i kao neobično inventivan komentator, od kojega su mnogi od nas mnogo naučili o modernoj muzici. Ispredale su se priče o bogatstvu njegove diskoteke i o njegovoj spremnosti da proputuje pola Europe kako bi prisustvovao nekoj glazbenoj priredbi.

Ipak ni tu se on nije odviše udaljio od svojega profesionalnog područja. Jer, privukla su ga ona mjesta gdje se glazba spaja u jednu ruku s književnošću, a u drugu sa svjetonazorom. Tako je bavljenje barokom potaknulo u njemu zanimanje za libretto kao literarnu formu, dok ga je interes za Wagnera vodio prema analizi antimodernističkih tendencija u europskoj umjetnosti i filozofiji XIX. i XX. stoljeća.

Rezultat su takva razvoja knjige što ih je objavio u posljednje vrijeme – na primjer, *Uljanice i duhovi* ili *Kad je svijet bio mlad* – a koje su po svome karakteru jedinstvene u našoj kulturi. U njima je izlaganje zasnovano na dubljim znanstvenim uvidima, ali ujedno ima i sva obilježja sjajnoga literarnog izričaja. Tako je Kravar, baveći se i znanošću i umjetnošću, u zrelim svojim spisima ostvario neku vrstu njihove sinteze.

Ali, njegova predanost umjetnosti nije rezultirala ni jednostranošću ni suhoparnošću, nego je prije obogatila one ljudske kvalitete koje su Kravara i inače krasile. Među njima ističem ljubav prema životu i životnim radostima, zbog koje su ljudi rado boravili u njegovu društvu i pažljivo slušali što govori. Jer, Kravar je bio čovjek blag, delikatan, imun na izazove moći i slave, što znači svjestan da postoji nešto što je od svega važnije. A to nešto bila je za njega umjetnost.

Opraštajući se od njega u ime HAZU, i osobito u ime njezina Razreda za književnost, moram dodati i jednu osobnu opasku: svi mi koji smo imali sreću da Zorana Kravara poznajemo i s njim surađujemo, tek smo danas svjesni koliko nam je on dao i kako je presudno na nas utjecao. Upravo taj njegov utjecaj najviše će nam nedostajati.

ZORAN KRAVAR

Razgranat i iznimno zgusnut opus Zorana Kravara predstavlja pouzdan orijentir i »čvrstu« točku u novijoj hrvatskoj književnoj povijesti, teoriji, interpretativnoj praksi, pa i samoj pjesničkoj produkciji. Nezavisno od oscilacija ukusa i mijena idejnih orijentira, polarizacija kritičkih paradigmi i razlika kreativnih osjetljivosti, njegovi prilozi na području istraživanja i tumačenja barokne književnosti, versologije, antimodernizma, znanstvene fantastike i odnosa među umjetnostima ostaju kao neprijeporan saldo dosegnutih spoznaja, preciznih definicija i dubokoga shvaćanja.

Rođen 1948. u Zagrebu, Zoran Kravar je u rodnom gradu proveo dječastvo, ali je značajne formativne godine proživio i u Zadru, gdje je došao u neposredan dodir s ambijentom renesansne i barokne kulture, što će također znatno obilježiti njegovo djelovanje i rad. Studirao je i diplomirao na zagrebačkom Filozofskom fakultetu, a specijalizacijom i studijskim boravcima vezan je uz niz njemačkih univerzitetskih središta. Jedno i drugo će se zrelo očitovati u njegovu opusu. Zagrebačka katedra komparativne književnosti, poseban utjecaj Svete Petrovića i Ivana Slamniga, te živa kolegijalna klima, dat će mu temeljne stimuluse, a znanstveno-filozofska strogost germanske provenijencije filtrirat će njegova iskustva na sustavan i odgovoran način i dati mu odgovarajuću hermeneutiku i metodologiju.

Sigurno je da nitko prije Kravara nije pristupio našoj baroknoj baštini s toliko spremne i skrupula, poznavanja konteksta i senzibiliteta za pjesničke vrijednosti. Pritom je uz južnu dalmatinsku i dubrovačku dionicu, podjednaku – ako ne i veću – pažnju posvetio sjevernjačkoj, kajkavskoj, pretežno religiozno motiviranoj i retorički naročito razvedenoj književnoj praksi. Uostalom, sinteznu knjigu o hrvatskom književnom baroku

napisao je i na njemačkom jeziku, te je dolično ulančao u europske tokove i puteve recepcije.

Drugo područje Kravareva znanstvenog istraživanja bila je egzaktna analiza metričkih, ritmičkih i stilogenih svojstava versifikacije, gdje je razmotrio značajne opuse od Tina Ujevića pa do prevodilačkih dometa Kom-bola i Tomasovića (dakako, uz pertinentne uvide u baroknu tradiciju). I na taj je način razbio moguće predrasude i donio nova shvaćanja. Treće područje bila bi specifična interpretacija, gotovo bih kazao: mikroanaliza, velikog broja posebnih tekstova i pjesama, naročito iz Krležina opusa. Dijelom su tiskani kao enciklopedijske jedinice, leksikonski strogo svedeni na bitno, no prividna suhoća iskaza nije mogla prekriti povremeno istaknutu originalnost viđenja i teza. Kao kritičar aktualnoga pjesništva Kravar se rijetko javljao, ali je s nekoliko primjera (prikazi Slamniga, Mrkonjića, Gudelja) pokazao sklonost za eruditske, artifičijelne, neomanirističke i ludičke opcije, kojima je i sam pridonio nešto vrijednih i zanimljivih stihova.

Dobro teorijski potkovan, Kravar je ispisao relevantnih stranica filozofsko-estetičke orijentacije i intermedijalne ili sinestezijske optike (i glaz-bena i likovna komponenta bile su mu vrlo bliske). Posljednjih se godina s posebnom strašću bavio fenomenom antimodernizma, odnosno paradoksalnim odgovorom niza dvadesetstoljetnih stvaralaca i mislilaca što su ustuknuli pred izazovima stvaralačkog avangardizma i, još više, društvenog radikalizma (ili obrnuto, inflacija masovne kulture, relativizacije vrijednosti), pa su počesto pribjegavali totalitarizmima različitih predznaka. Nema dvojbe da je i radovima iz posljednje faze posvjedočio najvišu razinu kompetencija za bavljenje epohalnim izazovima.

Prekratko je Zoran Kravar djelovao u našem razredu (suradnik od 2010., redoviti član od 2012.), ali je i u ovoj sredini ostavio neizbrisiv trag.

ZNANSTVENOM *LAKOĆOM* PROTIV DUHA TEŽINE

(In memoriam Zoran Kravar)

Dame i gospodo, poštovani akademici, (poštovana i draga rodbino), neposredno nakon što je akademik Zoran Kravar preminuo, imao sam čast o njemu govoriti i pisati kao o profesoru na Odsjeku za komparativnu književnost, mentoru, kolegi, prijatelju, svestranom intelektualcu, vrsnom poznavatelju glazbe (i mnogih drugih područja koja, formalno, nisu pripadala djelokrugu njegova specijalističkoga obrazovanja), a tek malim dijelom, koliko je za to bilo vremena i prostora, kao o znanstveniku. Danas ću govoriti isključivo o njegovu znanstvenom radu, i to onom dijelu opusa koji pokriva – uvjetno rečeno – dvije posljednje krupne faze djelovanja, i ugrubo se odnosi na devedesete godine prošloga stoljeća i prvo desetljeće ovoga. Svim poznavateljima Kravarova znanstvenoga rada poznato je da su posrijedi mnogobrojne studije o stihu i antimodernizmu.

Kad kažem ugrubo, ukazujem na činjenicu da su neki od najvažnijih i najopsežnijih Kravarovih stiholoških radova – pritom mislim na fundamentalni teorijski članak *Ritam u retku i ritam redaka*, kao i na jedna manje obuhvatnu, primarno književnopovijesnu studiju *Nepravilni stih Franje Cirakija i srodne pojave u europskom pjesništvu 18. i 19. stoljeća* – oba integralno objavljena u knjizi *Tema „stih“* iz godine 1993. – svoje pripremne verzije doživjele na novosadskim simpozijima posvećenim stihovnoj problematici što ih je sredinom osamdesetih godina organizirao Svetozar Petrović, bivši Kravarov profesor na zagrebačkoj komparatistici. Uzme li se u obzir kompleksnost i širina pristupa, utemeljenost spoznaja,

terminološka razrađenost i, dakako, dubina uvida u tim člancima, i inače svojstvena ovom autoru, jasno je da u povijest i teoriju stiha Kravar nije ušao iznenada, niti se – kao ni u bilo čemu – obrazovao pred publikom, nego da su oni plod višegodišnjega promišljanja, vjerojatno proistekla iz njegova ustrajna interesa za lirski jezik – koji pak seže u studentske dane – i nije ga napuštao do kraja.

S tim je tekstovima u većoj mjeri zacrtao i glavne pravce i metodološke pretpostavke na kojima će se temeljiti njegova stihološka istraživanja, premda su ga heterogenost pjesničkih opusa kojima se bavio, odnosno širina njegovih interesa – u rasponu od pjesništva ranoga novovjekovlja do recentne lirike – kadikad vodili i u pokrajne spoznajne rukavce pa se uz obavezne procedure empirijske ovjere materijala, nerijetko potkrijepljene i statističkom obradom podataka, uvijek našlo prostora i za domišljate interpretacije srede građe. Tamo gdje je tradicionalna metrika zastajala, smatrajući svoj posao dovršenim, za Kravara su počinjala prava pitanja o smislu i funkciji dobivenih rezultata. Priznanje svakako valja odati i njegovim učiteljima, Slamnigu i Petroviću, osobito potonjem, koji je naznačio metode proučavanja kao i okvirni domašaj analize stihovne semantike, ali je Kravar, znanstvenom imaginacijom i širinom, odlazio korak dalje.

U najkraćim crtama ilustrirat ću to spomenutim primjerima: da u stihovanom tekstu naporedo egzistiraju dva tipa ritma različite gustoće od kojih jedan nazivamo periodičkim, a drugi korespondentnim, znalo se i prije Kravara, ali su tek s njegovim člankom *ritam u retku* i *ritam redaka* promotreni kao različite pojave koje mogu egzistirati i zasebno i u suglasju; štoviše, analiza tih dvaju ritama poslužila je kao polazište za razumijevanje fenomena stihovnoga ritma u cjelini, što će reći da je Kravar rasvijetlio odnos između govornih i stihovnih jedinica, podrobno objasnio koje od njih i na koji način sudjeluju u tvorbi ritma u retku, a koje u ritmu redaka, te je zapravo izložio opću teoriju ritma koja mi se i danas čini plauzibilna. Za razliku od pojedinih recentnih pristupa ritmu koji takav tip zbivanja sve više situiraju u čistu subjektivnost, ili pak njegovo podrijetlo traže u primarnim tjelesnim nagonima, oduzimajući mu time (kao uostalom i epistemološkoj snazi argumenta) podosta od objektivnosti i provjerljivosti,

Kravar je svoj koncept ritma čvrsto usidrio u jezične, odnosno tekstualne realije, pa u njegovoj vizuri ritam dobiva čvrtu intersubjektivnu podlogu i jedan je od nosilaca poetske komunikacije.

Članak o Cirakiju simptomatičan je pak za drugi pravac Kravarovih stiholoških razmatranja; kreće se od pojedinačnoga teksta, u ovom slučaju od dvije danas gotovo zaboravljene pjesme maloga pjesnika, da bi se nizom komparatističkih koraka stupilo u područje znatno širega dosega, pa se cjelokupna predromantička i romantička tradicija od Klopstocka preko Blakea i Leopardija do Heinea uvukla u naizgled slučajnu pojavu dviju domaćih neizometričnih pjesama koje je dotadašnja kritika čitala kao prvi hrvatski *vers libre*. Uočavanje kompleksnih problema, rješivih jedino uz pomoć golemo komparatističkog znanja, tamo gdje je stručna literatura uglavnom nagađala, izvrsno oko za detalj, značajka je svih Kravarovih tekstova i jednako je dobro vidljiva u drugoj njegovoj knjizi *Stih i kontekst* iz 1999. U mnoštvu kraćih i nešto opsežnijih spisa posvećenih prijevodnoj i izvornoj versifikaciji od prepjevâ Tassa do Krleže pojmom konteksta operira se u trostrukom smislu: redak ili metar promatra se ili u svom prvotnom kontekstu, tj. pjesničkom tekstu, ili se njegova uloga razmatra u pojedinom opusu, ili, što je najčešće, ta se dva konteksta dopunjuju trećim, najkrupnijim, pojmom pjesničke tradicije.

Kao što sam i naznačio, Kravar kao proučavatelj jednako je zainteresiran i jednako senzibilan i za stih kao oblik i za stih kao znak, odnosno književnopovijesnu činjenicu upletenu u sve vrste odnosa, posredovanja i konflikata u književnoj povijesti. Za prvu orijentaciju Kravarova istraživanja podsjećam na radove o Matoševu versifikacijskom sustavu (*O stihu Matoševa soneta Jesenje več*e i *Matoševa ideja strofe*) u kojima se zamršena slika Matoševe polimetrije razotkriva uz pomoć tradicionalne metričke statistike, ali i računalnih baza podataka, pa na vidjelo izlazi razrađeni sistem dotada nepoznat. Semantika stiha na najljepši način pročitana je u radu *Jedanaesterac (Augus)Tina Ujevića* iz prve knjige, u kojem se mijene Ujevićeva jedanaesterca duhovito čitaju kroz četiri sloja srednjovjekovne egzegeze, te se, s jedne strane, precizno ukazuje forma Ujevićeva ključnoga metra u svim njegovim fazama, dok se, s druge strane, pojedine varijante

povezuju s biografskim, poetičkim i šire estetičkim, a u krajnjoj instanci i sa svjetonazorskim meandrima hrvatskoga pjesnika tako da se u svakoj od tih stihovnih figura otkriva drugačiji etos.

U cjelini gledano, Kravar je, kao i u ostalim područjima što ih je kao znanstveni pisac zahvaćao, pokazivao trajno povjerenje u racionalističke i empirijske metode pristupa predmetu, ali se nije libio zakoračiti onkraj usko shvaćena disciplinarnoga pristupa, a kad je trebalo – što je učinio u svojoj *Prolegomeni teoriji slobodnoga stiha* – još jednom u nizu iznimno poticajnih stiholoških radova, izložio je, i vrlo uvjerljivo obrazložio tezu da pri suočenju s pojavom brojno neregulirana ritma, odnosno stiha koji s prevratničkih pozicija dovodi u pitanje cjelokupnu metričku tradiciju – sâm pojam stiha valja razgraditi i radikalno redefinirati.

Premda se njegov tematski zaokret u posljednjem desetljeću rada čini neočekivanim, pa i pomalo iznenađujućim, osobito uzevši u obzir činjenicu da su ga razmatranja o antimodernizmu odvela u predjele visoke fantastike (*high fantasy*), što će reći »lakših žanrova«, bolji poznavatelji Kravarova ranijega opusa prepoznat će nagovještaje tih interesa u većini ranijih članaka o modernističkoj lirici. Izdvajam samo tekst *Vitalistički sindrom kao konstanta Krležine lirike* iz 1990., i još starija *Zapažanja o »Osmoj elegiji« R. M. Rilkea* iz 1984. koja opsegom, ambicijom i kvalitetom nadmašuju bilo koji analitički rad o pojedinačnoj lirskoj pjesmi koji sam u našoj sredini (a i na mnogo širem prostoru) imao priliku pročitati, ali je ovdje važan jer se u njemu, kao i u onome o Krležinoj poeziji, nagovještavaju misaoni motivi koji će ga kontinuirano okupirati od zbornika *Književni protusvjetovi* iz 2001., napisana u suradnji s Nikolom Batušićem i Viktorom Žmegačem, a svoj će uzorni sistematski prikaz dobiti u knjizi *Antimodernizam* iz 2003.

Koncentrirajući se na razdoblje posljednje trećine devetnaestoga i prve polovice dvadesetoga stoljeća, kad se antimodernističke tendencije učestalo pojavljuju u kontekstu dominacije liberalnokapitalističke ekonomije i pratećih društvenih odnosa, Kravar izdvaja taj pravac misaone i estetičke

oporbe spram drugih, politički agilnijih opcija onoga doba, koje povijesnu alternativu traže na crti progresivnih programa, ili pak onih totalitarnih koncepcija koje se u određenoj mjeri mire s liberalnim kapitalizmom, a također ga distingvira i prema romantičkom pasatizmu, budući da antimodernisti svoje duhovne protusvjetove i eshatološke izlaze iz povijesti koja je zaboravila totalitet grade onkraj praga povijesnoga svijeta, zapravo onkraj bilo kakve povijesne realnosti.

Opisujući mnogobrojna očitovanja te iracionalističke dokse, kako je kvalificira, od ranoga Nietzschea do Heideggera i Juliusa Evole, preko Oswalda Spenglera i Ludwiga Klagesa, ali otkrivajući njezine tragove i u umjetničkim djelima moderne, od Wagnera do T. S. Eliota i Ezre Pounda, Kravar je ocrtao interdisciplinarno područje koje pokriva jedan važan odsječak povijesti ideja modernizma, ušavši pritom i u važne filozofske probleme, odnosno prijelomna estetička i umjetnička strujanja koja bitno upotpunjuju našu dotada usvojenu sliku civilizacijskoga i umjetničkoga moderniteta. Valja iznova primijetiti da ono što se čini svojevrsnim autorovim iskorakom, ne samo u tematskom, nego i u metodološkom smislu, svoje korijene ima u drugoj struci za koju se formalno obrazovao pa je trajna filozofska zapitanost i znanstvena znatiželja ostala konstantom njegova odnosa prema svijetu do posljednjih dana, a ne treba zaboraviti da su i njegovi rani spisi (*Aktualnost Platonove kritike jezika* iz 1970., *Schelerova antropologija i problem metafizike* iz 1971. pa i *Lirika i znanje* iz 1972. više nagovještavali filozofsku, nego komparatističku karijeru.

Nakon što je profilirao novo predmetno polje uslijedio je iznimno plodan period te su se idućih godina nizale knjige: *Svjetonazorski separei* iz 2005., u kojoj se teze iz prethodne knjige okušavaju na materijalu iz hrvatske književnosti s početka dvadesetoga stoljeća, potom *Uljanice i duhovi* iz 2009., specifična stila utoliko što se autor prvi put koristi prominentnim prvim licem jednine. Naime, svaka od sedam naoko raznovrsnih rasprava u knjizi sadrži motivacijski prolog u kojemu se objašnjava autobiografska pozadina problema što se u raspravi izlaže, a potom se intimni događaj kontekstualizira u znatno širem duhovnom *Weltraumu*. Naslov i sadržaj četvrte studije, *Iz strukovnoga najamništva*, podsjeća nas pak da je uz

svakodnevni spisateljski rad Zoran Kravar tih godina aktivno urednički i autorski sudjelovao u stvaranju *Književne enciklopedije* Leksikografskoga zavoda, i da je – uz krupnije teme na kojima leži akcent u ovom mom letimičnom osvrtu na njegov prijedeni put – napisao i veliki broj manjih, ali ne manje zanimljivih tekstova o književnosti, kulturi i politici, dio kojih je okupio u knjizi *Sinfonia domestica* nekoliko godina prije (2005.). Nezaboravan će ostati tekst *Laki lirik i duh težine* u kojem je periferni i neugledni položaj zagrebačke ulice nazvane po Ivanu Buniću postao metaforom cjelokupnoga domaćeg odnosa prema kulturi hedonizma (koji nije isprazan i jeftin), kulture u kojoj *plاندovanje* – čemu bi u istraživačkom poslu odgovarala grčka *skholé* u punom značenju te riječi, sve sigurnije nestaje s našega civilizacijskog obzora. Ta otvorenost za sve što ga okružuje, razigranost i lakoća kojom se kao intelektualac predaje zagonetkama i ulazi u problem s užitkom značajka je koja obilježava Kravarov spoznajni etos, a dijelom objašnjava i enormni dijapazon njegova znanja.

Posljednja dovršena knjiga, *Kad je svijet bio mlad: visoka fantastika i doktrinarni antimodernizam* iz 2010., još je jedan izdanak Kravarovih istraživanja o antimodernističkim tendencijama u filozofiji i književnosti 20. stoljeća. Odabравši vrlo popularnu vrstu visoke fantastike kao polazište u analizi, ovdje je odabrao metodu naratološke i ideološke kritike kanonskih djela te vrste (*Gospodar prstenova* J. R. Tolkiena i *Kronike iz Narnije* C. S. Lewisa). Kravar *visoku fantastiku* locira u kontekst antimodernističke misli iz prve polovice 20. stoljeća i tako razotkriva dubinske strukturne slojeve kao i ideološku podlogu na kojoj taj čvrsto profiliran žanr počiva. Takav pristup omogućio mu je da protusvjetove koje kreiraju danas mnogobrojni autori visoke fantastike procijeni i sa stajališta suvremenih čitatelja koji participiraju u svijetu liberalne demokracije i kapitalističke ekonomije, a estetički užitek crpe iz svjetova koji su postavljeni na sasvim suprotnim osnovama. Tako studija o jednom naizgled benignom književnom žanru pod Kravarovim perom postaje i dijagnoza o stanju političke i znanstvene kulture jednoga dijela suvremene književne publike, te se relevantnost uvidâ prostire daleko onkraj interesa za jedan relativno izoliran korpus u ponudi svjetske popularne književnosti.

K tome svemu valja dodati da je – neovisno o čemu je pisao – suvereno poznavanje predmeta koje je proizlazilo iz predanosti i višegodišnjega istraživačkog posla, ali i jezičnoga medija u kojem se jednako elegantno kretao, omogućilo autoru da i najzahtjevnije teme – a čini mi se da je to umijeće s vremenom samo raslo – izrazi prepoznatljivim vrhunskim znanstvenim stilom s puno rafiniranosti i nijansi, pa je estetički užitak pri čitanju Kravarovih tekstova počesto ravan spoznajnome.

Za kraj bih rekao još samo par riječi o poslu koji je zbog bolesti i prerane smrti akademika Kravara ostao nedovršen, premda se obrisi započetih poslova jasno naziru. Planirao je napisati još jednu knjigu koja bi bila svojevrsni nastavak *Antimodernizma*, pod naslovom *Kultura regresije*, a trebala je ponuditi definitivnu tipologiju regresivnih utopija, s tim što je autor analizu kanio proširiti i na antimodernističke doktrine našega doba. Također, čini se da je spremao i zbirku tekstova koji bi analitički oprimjerali teorijske teze. Iz nje je ipak dovršena početna rasprava *Nalog i posluh*, koja zahtijeva sitnije redaktorske intervencije i bit će, nadam se, 2015. godine ukoričena zajedno s njegovim starijim, a danas teže dostupnim studijama. Kako su faze, odnosno interesni zaokreti po desetljećima više konstrukcija i nužna olakšica prikazivaču da bi se koliko-toliko ukazao profil ovoga vrhunskoga pisca i znanstvenika, valja reći i da su u njegovu računalu ostala tri opsežna nacrti za sveobuhvatnu teoriju stihovnih oblika, jer je svemu što ga je intrigiralo autor prilazio sa snažnom voljom i ustrajnošću, a ambicija i znatiželja nije mu dopuštala da otvorena pitanja struke ostavlja nerazriješenima, čak i kad su ga novi projekti vodili u sasvim drugom smjeru.

Ako studije o antimodernizmu zbog svoje recentnosti i pionirske uloge u još nedovoljno istraženom području tek čekaju ozbiljniju kritičku valorizaciju, radovi iz teorije i povijesti stiha nedvojbeno pripadaju vrhu svjetske znanstvene produkcije na tom polju, pa smo preranim odlaskom Zorana Kravara prikraćeni za studiju koja bi okrunila njegove višedesetljetne napore, a vjerojatno i bez još nekoliko knjiga koje bi, kao i uvijek do sada, značile događaj u našoj književnoj znanosti.

Zoran Kravar

KRONOLOŠKI POPIS OBJAVLJENIH RADOVA

1970.

1. »Aktualnost Platonove kritike jezika«, Praxis 8 (1970), str. 426-37.

1971.

2. »Schelerova antropologija i problem metafizike«, Pitanja 3 (1971), str. 248-55.

1972.

3. »Lirika i znanje«, Forum 11 (1972), str.
4. »Pjesnici Hrvatske mlade lirike u Pet stoljeća hrvatske književnosti«, Republika 28 (1972), str. 891-8.

1973.

5. »Jerolima Kavanjina Povijest vandelska kao umjetničko djelo«, Mogućnosti 20 (1973), str. 620-38, 747-70, 860-75.
6. »Dvije poetike«, Teka br. 3 (1973), str. 605-11.

1974.

7. »Wölfflinova definicija baroka u svjetlu suvremene poetike«, Zadarska revija 23 (1974), str. 59-86.
8. »Analitici hrvatskoga književnog baroka«, Mogućnosti 21 (1974), str. 1417-31.
9. »Initia metaphysica Leibnizove filozofije jezika«, Praxis 11 (1974), str. 331-56.
10. »Manirizam i hrvatska književnost« (1), Teka br. 7 (1974), str. 95-117.

1975.

11. »Manirizam i hrvatska književnost« (2), Teka br. 8 (1975), str. 380-95.
12. »Ljubo Wiesner: Blago veče. Interpretacija«, Croatica br. 6 (1975), str. 201-37.
13. Studije o hrvatskom književnom baroku, Zagreb 1975, str. 1-301; sadržaj: »Jerolima Kavanjina Povijest vandelska kao umjetničko djelo«, »Metaforika Đorđićevih Uzdača Mandalijene pokornice«, »Wölfflinova definicija baroka u svjetlu suvremene poetike«, »Manirizam i hrvatska književnost«, »Analitici hrvatskoga književnog baroka«.
14. »Knjiga o pjesnicima poliglotima« (prikaz knjige: L. Forster, The Poets Tongue, Cambridge 1970), Umjetnost riječi 19 (1975), str. 77-80.
15. »Dvije njemačke studije o hrvatskim baroknim pjesnicima« (prikaz knjiga: R. Lachmann-Schmohl, Ignjat Đorđić, Köln - Graz 1964. i W. Potthoff, Die Dramen des Junije Palmotić, Bonn 1975), Croatica br. 6 (1975), str. 260-9.
16. »O stihu hrvatskoga prijevoda Petrarke« (prikaz knjige: Francesco Petrarca, Kanconijer, F. Čale (ur.), Zagreb 1974, Književna smotra br. 20 (1975), str. 86-9.
17. »Petar Gudelj. Suhozidina« (prikaz), Teka br. 8 (1975), str. 369-72.

1976.

18. »Metafora, nacrt povijesti termina«, Teka br. 5 (1976), str. 867-97.
19. »Od fragmenta do metodičnosti« (prikaz knjige: Zdenko Škreb, Studij književnosti, Pitanja 9 (1976), br. 3, str. 90-3.

1977.

20. »Obnovljeni Nazor«, prikaz knjige: Vladimir Nazor, Sveti lug, I. Zidić (ur.), Zagreb 1985, Croatica, br. 9-10 (1977), str. 299-310.

1978.

21. »Sintaktička struktura opisa u hrvatskim baroknim tekstovima«, Dometi 9 (1978), str. 41-52.
22. »Stil hrvatskoga književnog baroka«, Hrvatska književnost u europskom kontekstu, A. Flaker & K. Pranjic (ur.), Zagreb 1978, str. 223-41.

1979.

23. »Idea drame u Franje Markovića«, Dani hvarskog kazališta. Devetnaesto stoljeće, Split 1979, str. 201-14.
24. »Prolegomena književnoznanstvenoj teoriji tropa i figura«, Umjetnost riječi 23 (1979), str. 25-46.
25. »Pavao Pavličić, Sesta rima u hrvatskoj književnosti«, prikaz istoimene studije, Umjetnost riječi 23 (1979), str. 289-92.

1980.

26. Funkcija i struktura opisa u hrvatskom baroknom pjesništvu, Zagreb 1980, str. 1-210.
27. »Jednočinka u dramskoj književnosti hrvatske moderne«, Dani hvarskog kazališta. Moderna«, Split 1980, str. 209-42.

1981.

28. »Varijante hrvatskoga književnog baroka«, Umjetnost riječi 25 (1981), str. 127-46.
29. »Nov pogled na povijest njemačke književnosti«, prikaz knjige: Geschichte der deutschen Literatur, V. Žmegač (ur.), Königstein 1978, Umjetnost riječi 25 (1981), str. 295-302.

1982.

30. »Krlježina i Ujevićeva misaona lirika«, Croatica br. 15-16 (1981/82), str. 137-89.
31. »Najnovija zbirka Ivana Slamniga«, Gordogan br. 10-11 (1982), str. 222-231.
32. »Pojam 'barok' kao nadnacionalna književnopovijesna kategorija«, Umjetnost riječi 24 (1982), str. 45-54.

1983.

33. »Varianten der kroatischen Barockliteratur« (njemačka verzija rada navedena pod brojem 27), *Das Barock bei den Slaven*, R. Lachmann (ur.), München 1983, str. 179-94.
34. »Kombolova Antologija novije hrvatske lirike«, *Zbornik radova o Mihovilu Kombolu*, N. Brozović (ur.), Zadar 1983, str. 199-214.
35. »Lirska pjesma«, *Uvod u književnost*, Z. Škreb & A. Stamać (ur.), Zagreb 1983, str. 485-592.
36. »Povijest u tekstu«, prikaz knjige: Cl. Uhlig, *Theorie der Literaturhistorie*, Heidelberg 1982, *Umjetnost riječi* 27 (1983), str. 107-14.
37. »Vrsta kao idiolekt. Zapažanja o novijoj lirici Ivana Slamniga«, *Dubrovnik* br. 2 (1983), str. 115-122.

1984.

38. »Zapažanja o osmoj elegiji R. M. Rilkea«, *Književna smotra* br. 51 (1984), str. 88-116.
39. »Asymmetrie und Relativität des Gegensatzes Renaissance - Barock«, *Acta litteraria Academiae scientiarum Hungaricae* br. 26 (1984), str. 129-44.
40. »Liričnost Polićeve Psovke«, *Gordogan* br. 15-16 (1984), str. 240-54.
41. »Razmišljanja o funkciji i prijenosu književnoteoretskoga znanja«, *Kako predavati književnost*, A. Jovanović (ur.), Beograd 1984, str. 101-14.
42. »Kroatische Literatur des 16. und 17. Jahrhunderts«, *Propyläen Geschichte der Literatur III, Renaissance und Barock*, E. Wischer (ur.), Berlin 1984, str. 457-72.
43. »Стих као знак. Уз радове Светозара Петровића о метаметричкој функцији метричких облика«, *Књижевна реч*, br. 234, 1984, str. 8.
44. »Zapažanja o genološkoj teoriji Pavla Pavličića«, prikaz knjige: P. Pavličić, *Književna genologija*, Zagreb 1983, *Umjetnost riječi* 28 (1984), str. 133-42.

1985.

45. »Problem figure u radovima Zdenka Škreba«, *Umjetnost riječi* 29 (1985), str. 385-97.
46. »Prostor kao znak. Zapažanja o pejzažističkoj lirici«, *Polja* br. 318 (1985), str. 278-9.

1986.

47. »Pjesme i poetike Zvonimira Mrkonjića«, *Republika* 42(1986), str. 509-30.
48. »Uz nove pjesme Ivana Slamniga«, *Petnaest dana* br. 6 1986, str. 22-4.

1987.

49. »Zapažanja o beogradskom Rečniku književnih termina«, prikaz knjige: *Rečnik književnih termina*, D. Živković (ur.), Beograd 1985, *Umjetnost riječi* 31 (1987), str. 85-91.

50. »Nepравilni stih Franje Cirakija«, Стих друге половине деветнаестог века, S. Petrović (ur.), Novi Sad 1987, str. 209-58.
51. »Barok kao potonulo kulturno dobro«, Croatica br. 26-28 (1987), str. 169-86.
52. »Uz nove knjige Viktora Žmegača«, Republika 43 (1987), br. 1-2, str. 167-71.
53. »Smisao oblika«, prikaz knjige: S. Petrović, Облик и смисао, Novi Sad 1986, Republika 43 (1987), br. 5-6, str. 207-10.
54. »Gattungen«, Moderne Literatur in Grundbegriffen, D. Borchmeyer & V. Žmegač (ur.), Frankfurt a. M. 1987, str. 160-8.
55. »Metatextualität«, Moderne Literatur in Grundbegriffen, D. Borchmeyer & V. Žmegač (ur.), Frankfurt a. M. 1987, str. 246-9.
56. »Komparatističke kategorije i hrvatsko-srpski književni odnosi«, Komparativno proučavanje jugoslavenskih književnosti II, E. Fišer & F. Grčević (ur.), Zagreb, Varaždin 1987, str. 10-4.

1988.

57. »Književnost 17. stoljeća i pojam barok«, Književni barok, Ž. Benčić & D. Fališevac (ur.), Zagreb 1988, str. 7-48.

1989.

58. »Ritam u retku i ritam redaka«, Stih u pesmi, S. Petrović (ur.), Novi Sad 1989, str. 11-8.
59. »Barok kao potonulo kulturno dobro« (drugi dio rada navedena pod br. 49), Obdobje baroka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi, A. Skaza (ur.), Ljubljana 1989, str. 35-47.
60. »Irreguläre Versformen der Vor- und Frühromantik und ihr poetologischer Hintergrund«, Poetik und Geschichte, Viktor Žmegač zum 60. Geburtstag, D. Borchmeyer (ur.), München 1989, str. 218-27.

1990.

61. »Ritam u retku i ritam redaka« (proširena verzija rada navedena pod br. 54), Umjetnost riječi 34 (1990), str. 331-52.
62. »Vitalistički sindrom kao konstanta Krležine Lirike«, Petnaest dana br. 3 1990, str. 22-7.
63. »Od srednjega vijeka do prosvjetiteljstva«, prikaz knjige: D. Fališevac, Stari pisci hrvatski i njihove poetike, Zagreb 1989, Republika br. 7-8 1990, str. 270-2.

1991.

64. »Das Barock nach 1700. Einige Beispiele aus der kroatischen Literatur«, Wolfenbütteler Arbeiten zur Barockforschung. Europäische Barockrezeption, Kl. Garber (ur.), Wiesbaden 1991, str. 1191-204.

65. »Svjetovi Osmana«, Dubrovnik br 1 1991, str. 101-23.
66. »Genus i stil hrvatske lirike 17. stoljeća«, Hrvatski književni barok, D. Fališevac (ur.), Zagreb 1991, str. 107-44.
67. »Nepravilni stih u pjesništvu predromantizma/romatizma i njegovo poetičko pokriće«, Književna smotra (hrvatska verzija rada navedena pod br. 56), Književna smotra, br. 1991, str.
68. »Jedanaesterac (Augus)Tina Ujevića«, Republika br. 11-12 1991, str. 27-61.
69. »Grbovi i grbovnici«, prikaz knjige: Ivo Banac, Grbovi, biljezi identiteta, Zagreb 1991, Gordogan br 34-35 (1991), str. 158-162.
70. Das Barock in der kroatischen Literatur, Köln, Weimar, Wien 1991, str. 1-345.
71. »Stihovni rog obilja. Ujevićeva verzifikacija«, Večernji list, 28. 7. 1991, str. 24.
72. »Was ist heute anders?«, Was heute anders ist. Der kroatische Essay A. D. 1990-91, G. Gračan (ur.), Zagreb 1991, str. 107-22.
73. »Što je danas drukčije«, Hrvatski esej 1990/91, G. Gračan (ur.), Zagreb 1991, str. 79-86.
74. »Graničar«, Petnaest dana br. 6 1991, str. 4-5.

1992.

75. »Jedan podijeljeno s tri: stile acuto u Bunića, Gundulića i Đurđevića«, Dubrovnik br. 4 1992, str. 176-86.
76. »Teatar forski - u Varaždinu. U povodu Dana Hvarškoga kazališta posvećenih temi staroga kajkavskog pjesništva« (redakcijski naslov), Slobodna Dalmacija, 29 i 30. svibnja 1992, str. 40-1.
77. »Težišta hrvatskoga domoljubnog diskurza«, Republika br. xx 1992, str. 192-7.
78. »Osporavanje neosporivoga«, Mogućnosti 39 (1992), str. 427-432.
79. »Pleroma«, Lettre internationale br. 6-7 1992, str. 76-7.
80. »Barok u staroj slavonskoj književnosti«, Književna Revija, 32 (1992), br. 3-6, str. 195-231.
81. »Liturgijska lirika Antuna Kanižlića«, Isusovci u Hrvata, VI. Horvat (ur.), Zagreb 1992, str. 316-24
82. »Prolegomena teoriji slobodnoga stiha«, Umjetnost riječi 36 (1992), str. 203-218.
83. »Laki lirik i duh težine. Uz 400. obljetnicu Ivana Bunića«, Republika br. 11-12 1992, str. 209-214.

1993.

84. »O nekim rečenicama Miroslava Krlež. Kranjčevićeve zvijezde« (redakcijski naslov), Slobodna Dalmacija, 9. siječnja 1993, str. 31.
85. »O nekim rečenicama Miroslava Krlež. Zaborav Hipokrata« (redakcijski naslov), Slobodna Dalmacija, 16. siječnja 1993, str. 28.

86. »O nekim rečenicama Miroslava Krleže. Dječje pelene i internacionala« (redakcijski naslov), Slobodna Dalmacija, 23 siječnja 1993, str. 30-1.
87. »Moderni stil u bezvremenoj knjizi. Barokni elementi u pjesmarici Cithara octochorda, Dani hvarskog kazališta. Hrvatsko kajkavsko pjesništvo do preporoda, Split 1993, str. 106-115.
88. »Mrzovolja spram kritike« (redakcijski naslov), Vjesnik, 7. srpnja 1993, str. 18-19.
89. »Centralnoevropski književni kompleks«, Krležijana I, V. Visković (ur.), Zagreb 1993.
90. »Isus Krist«, Krležijana I, V. Visković (ur.), Zagreb 1993.
91. »Knjiga pjesama«, Krležijana I, V. Visković (ur.), Zagreb 1993.
92. »Kranjčević, Silvije Strahimir«, Krležijana I, V. Visković (ur.), Zagreb 1993.
93. »Kršćanstvo«, Krležijana I, V. Visković (ur.), Zagreb 1993.
94. »Larpurlartizam«, Krležijana I, V. Visković (ur.), Zagreb 1993.
95. »Lenjin«, Krležijana I, V. Visković (ur.), Zagreb 1993.
96. »Lirski motivi u prozi«, Krležijana I, V. Visković (ur.), Zagreb 1993.
97. Članci o pjesmama, lirskim ciklusima i zbirkama Miroslava Krleže: »Alcalá Zamora na čelu svečane povorke na putu u Escorial 1931. godine«, »Čuj, o, čuj«, »El Alamein«, »Ja nadbijam«, »Ko mramorni torzo«,«, Krležijana I, V. Visković (ur.), Zagreb 1993.
98. Manji članci o esejima, osvrtima i komentarima Miroslava Krleže: »Eppur si muove«, »Eppur si muove, studije i osvrti«, »Eseji, knjiga prva«, »F. T. Marinetti«, »Knjiga o Caru Vilimu«, »Lirika Ljube Wiesnera«,«, Krležijana I, V. Visković (ur.), Zagreb 1993.
99. Manji članci o raznim krležijanskim temama: »Futurizam«, »Humanizam«, »Ladika Ivo«, Krležijana I, V. Visković (ur.), Zagreb 1993.
100. »O nekim rečenicama Miroslava Krleže. Povijest protiv prirode« (redakcijski naslov), Slobodna Dalmacija, 4. rujna 1993. str. 27.
101. Nakon godine MDC, Dubrovnik 1993, str. 1-200; sadržaj: »Književnost 17. stoljeća i pojam 'barok'«, »Varijante hrvatskoga književnog baroka«, »Stil i genus hrvatske lirike 17. stoljeća«, »Svjetovi Osmana«, »Barok u slavonskoj književnosti«, »Barok kao potonulo kulturno dobro«.
102. »Weltanschauliche Themen in Rilkes Spätwerk«, Zagreber germanistische Beiträge, 2 (1993), str. 65-76.
103. »Slavonsko = hrvatsko = europsko. O simpoziju: Hrvatski književni barok i slavonska književnost 18. stoljeća, Osijek - Požega, studeni 1993«, Vijenac br. 1 (1993), str. 20.

104. »Uz sabrane pjesme Ivana Slamniga«, Dubrovnik br. 3 1993, str. 202-8.
105. Tema »stih«, Zagreb 1993, str. 1-265; sadržaj: »Ritam u retku i ritam redaka«, »Izvorni i prijevodni stih. Tipologija njihovih odnosa«, »Jedanaesterac (Augus) Tina Ujevića«, »O prijevodnom jedanaestercu Mirka Tomasovića i šire«, »Nepravilni stih Franje Cirakija i srodne pojave u europskom pjesništvu 18. i 19. stoljeća«.
106. »Nekoliko rečenica Miroslava Krlež«, Republika 49 (1993), br. 11-12, str. 41-51.
107. »Poezija Miroslava Krlež«. Prema njezinu cjelovitu opisu«, Dubrovnik br. 6 (1993), str. 25-51.
- 1994.**
108. »Stih kao semiološka činjenica«, prikaz knjige: P. Pavličić, Stih i značenje, Zagreb 1993, Vijenac br. 5 (1994), str. 14.
109. »Okusna melodija vina«, Vijenac br. 6 (1994), str. 14.
110. »Uz izdanje Pavlinskoga Zbornika 1644«, Republika 49 (1994), br. 1-3, str. 209-212.
111. »Inozemna politika stihom«, Vijenac br. 15 (1994), str. 14.
112. Mali florilegij hrvatskih lirskih pjesama, Zagreb 1994, poseban prilog časopisa Vijenac br. 16 (1994), str. 1-32.
113. »Slava ženska (i šibenska)«, prikaz knjige: Jakov Armolušić, Slava ženska, Šibenik 1993, D. Fališevac & S. Damjanović (ur.), Republika 50 (1994), br. 4-6, str. 234-237.
114. »Izvorni i prijevodni stih. Tipologija njihovih odnosa« (časopisno objavljen rad iz knjige pod br. 104) Književna smotra 26 (1994), br. 91, str. 98-123.
115. »Draga Smotro, ne uzrujavajte se«, Vijenac 2 (1994), br. 22, str. 20.
116. »Kazali stihotvorac«, Dubrovnik 5 (1994), br. 3, str. 78-114.
117. »Književni barok kao legitimacija«, Dani Hvarskog kazališta. Hrvatsko barokno pjesništvo. Dubrovnik i dalmatinske komune, Split 1994, str. 5-13.
118. »Der "deutsche" Elfsilber in der kroatischen Dichtung«, Res Slavica. Festschrift für Hans Rothe zum 65. Geburtstag, Paderborn 1994, str. 425-433.
- 1995.**
119. »Stoljeće od Kazalija«, Vijenac 3 (1995), br. 27, str. 25.
120. »4+4 vs 6+6«, prikaz knjige: P. Pavličić, Barokni stih u Dubrovniku, Vijenac 33 (1995), str. 24.
121. »Dvije Tassove oktave u prepjevu Franatice Sorkočevića«, Dani Hvarskoga kazališta. Hrvatska književnost 18. stoljeća, tematski i žanrovski aspekti, Split 1995, str. 144-51.

122. »Estetika tropa«, Teorija figure, Ž. Benčić & D. Fališevac (ur.), Zagreb 1995, str. 75-103.
123. »Lirska versifikacija Ante Tresića Pavičića i noviji hrvatski stih«, Književno djelo Ante Tresića Pavičića, M. Tomasović (ur.), Split 1995, str. 40-81.
124. »Srokovi po narudžbi«, prikaz knjige M. Maras, Rimarij hrvatskoga jezika, Zagreb 1995, Republika 51 (1995), br. 3-4, str. 199-202.
125. »Nov pogled na hrvatsko pjesništvo 19. stoljeća«, prikaz knjige: Pjesnici hrvatskog romantizma, Mirko Tomasović (ur.), Vijenac 3 (1995), br. 42 str. 20.
126. »Predmeti i znakovi u tematskom svijetu Svete Rožalije«, Ključevi raja. Hrvatski književni barok i slavonska književnost 18. stoljeća, J. Matanović (ur.), Zagreb 1995, str. 207-219.
127. »O dvjema Tassovim oktavama u prepjevu Franatice Sorkočevića i o dodirnim stihovnopovijesnim temama«, Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku 33 (1995), str. 67-92.
128. »Najstarija hrvatska ljubavna lirika«, Dubrovnik 4 (1995), br. 4, str. 171-80.
129. »Pozdravna riječ iz Središnjice«, Dubrovnik 4 (1995), br. 4, str. 285-8.
130. »Svestrani i zaslužni fratar«, Vijenac 3 (1995), br. 51, str. 16.
131. »O verzifikaciji nekoliko hrvatskih prepjeva iz Oslobođenoga Jeruzalema«, Dubrovnik 6 (1995), br. 6, str. 220-38.
- 1996.**
132. »Od hasnovitosti lektoriranja vu domorodnom jeziku. Pojedinačan slučaj i općenite pouke«, Vijenac 4 (1996), br. 53, str. 30.
133. »Sinfonia domestica«, prikaz knjige: Ivo Frangeš, Geschichte der kroatischen Literatur, Köln - Weimar - Wien 1995, Vijenac 4 (1996), br. 57. str. 12.
134. »Ljekarničkom vagom«, prikaz knjige: Luko Paljetak, Književno djelo Ante Cettinea, Split 1995, Vijenac 4 (1996) br. 60, str. 11.
135. »Nacionalno pitanje u djelima Miroslava Krlež«, Radovi leksikografskoga zavoda »Miroslav Krleža« 4 (1995), str. 9-18.
136. »Deseterac 4+6 u hrvatskom pjesništvu 18. stoljeća«, Dani Hvarskog kazališta. Hrvatska književnost 18. stoljeća. Tematski i Žanrovski aspekti, Split 1996, str. 136-45.
137. »Otvoreno posuđivanje tjeskobe« (redakcijski naslov), prikaz knjige: Zvonimir Mrkonjić, San, magla i ništa, Zagreb 1996, Vjesnik, 4. 7. 1996, str. 22.
138. »Barok, književnost«, Hrvatski leksikon, sv. I, Zagreb 1996.
139. »Gundulić«, Hrvatski leksikon, sv. I, Zagreb 1996.

140. »Romanski oblici u slovenskom pjesništvu i obratno«, prikaz knjige: B. A. Novak, *Oblika, ljubezen jezika*, Maribor 1995, Dubrovnik 7 (1996), br. 1, str. 155-8.
 141. »Razgovor ugodni ili knjiga od bojeva«, predgovor u knjizi Andrija Kačić Miošić, *Razgovor ugodni. Izbor*, Zagreb 1996, str. 5-20.
 142. »Arijadnin konac za filološki labirint. Hrvatska književnoznanstvena literatura 1995/96«, *Vijenac* 4 (1996), str. 18.
 143. »Barok«, *Čitanka. Udžbenik za drugi razred gimnazije*, D. Juričić (ur.), Zagreb 1996, str. 149-50.
 144. »Hrvatski književni barok«, *Čitanka. Udžbenik za drugi razred gimnazije*, D. Juričić (ur.), Zagreb 1996, str. 166-9.
 145. »Julije Benešić o Krležinu stihu«, *Književni Osijek*, Stanislav Marijanović (ur.), Osijek 1996, str. 331-334.
 146. »Deseterac fra Grga Martića«, *Fra Grgo Martić i njegovo doba*, Zagreb 1996, str. 203-213.
 147. »Još o verzifikaciji hrvatskih prepjeva iz Oslobođenoga Jeruzalema, Dubrovnik 7 (1996), br. 2, str. 189-199.
 148. »Oruđe za komparatiste«, prikaz knjige: Miroslav Beker, *Uvod u komparativnu književnost*, Zagreb 1995), Dubrovnik 7 (1996), br. 2, str. 265-267.
 149. »Uloga Zagreba u književnom životu nacije. Nekoliko povijesnih primjera«, *Republika* 52 (1996), br. 11-12, str. 38-43.
- 1997.
150. »'Bijah jednom jedan luđak'. O jednom krugu ranih pjesama Ivana Slamniga«, *Vijenac* 5 (1997), br. 80, str. 22.
 151. »Matoševa lirika«, *Lirika i proza Antuna Gustava Matoša*, Z. Diklić (ur.), Zagreb 1997, str. 5-50.
 152. »Kušnja podudarnosti«, prikaz knjige: Antologija pjesništva engleskog romantizma, sastavio i prepjevao Luko Paljetak, Zagreb 1966, *Kolo* 6 (1997), br. 1, str. 433-6).
 153. »Neistomišljenik od formata« (o Stanku Lasiću), *Vijenac* 5 (1997), br. 88, str. 20.
 154. »Bolja polovica prizora«, prikaz knjige: Ivo Pranjković, *Jezikoslovna sporenja*, Konzor, Zagreb 1997, *Vijenac* 5 (1997), br. 91, str. 14.
 155. »Jakobson stiholog«, *Umjetnost riječi* 41 (1997), str. 129-152.
 156. »Nemogućnost kontinuiteta i mogućnost funkcije«, *Vijenac* 5 (1997), br. 93, str. 3.
 157. »O slobodnom stihu Tonča Petrasova Marovića«, *Književno djelo Tonča Petrasova Marovića*, V. Glunčić Bužančić & M. Tomasović (ur.), Split 1997, str. 27-31.

158. »Knjiga Boccadoro i modernistički kostimirani kanconijer«, Zbornik radova sa skupa Milan Begović i njegovo djelo, Fra J. A. Soldo (ur.), Vrlika – Sinj 1997, str. 27-39
159. »Lijepo, ružno, sivo«, predgovor u knjizi Dobriša Cesarić, Kadikad, Z. Kravar (ur.), Zagreb 1997, str. 5-21.
160. »Pjesništvo«, Hrvatski leksikon, sv. II, Zagreb 1997.
161. »Verzifikacija«, Hrvatski leksikon, sv. II, Zagreb 1997.
162. »Stih i drugo«, prikaz knjige: Ivan Slamnig, Stih i prijevod, Dubrovnik 1997, Vijenac 5 (1997), br. 99, str. 12.
163. »Kako čitati Jesenje več«, Vijenac 5 (1997), br. 100, str. 29.
164. »Inozemna politika stihom. Strano i domaće u hrvatskoj versifikaciji 19. stoljeća« (proširena verzija rada navedena pod 111), Dani hvarskog kazališta XXIV. Hrvatska književnost u doba preporoda, Split 1998, str. 101-111.
- 1998.**
165. »Malo struke, puno domoljublja«, Vijenac 6 (1998), br. 114, str. 14-15.
166. »Tko čita, ne skita« (redakcijski naslov), Vijenac 6 (1998), br. 117, str. 2.
167. »FAKULTET U TRNJU«, Vijenac 6 (1998), br. 122, str. 1.
168. »Petar Kanavelić – epik«, Godišnjak grada Korčule 3 (1998), str. 169 – 175.
169. »Zaljubljena u knjigu«, prikaz knjige: Joanna Rapacka, Zaljubljeni u vilu, Split 1998, Vijenac 6 (1998), br. 124, str. 7.
170. Sancta simplicitas, Vijenac 6 (1998), br. 124, str. 21.
171. »Frankapan (Frankopan), Fran II. Krsto Tržaćki«, Hrvatski biografski leksikon, sv. IV, str. 402-406.
172. »Franičević, Marin«, Hrvatski biografski leksikon, sv. IV, str. 372-374.
173. »Od pojedinca natrag 'narodu'«, Vijenac 6 (1998), br. 125, str. 19.
174. »S dna Ranjinine torbe«, Vijenac 6 (1998), br. 127, str. 12.
- 1999.**
175. »Implicitna ideologija struke« (redakcijski naslov; prikaz knjige: Mali leksikon hrvatske književnosti, Zagreb 1998), Zarez 1 (1999), br. 1, str. 39.
176. »Krunoslava u kilobajtima«, prikaz CD-ROMA: Klasici hrvatske književnosti, Zvonimir Bulaja (ur.), Zagreb 1999, Zarez 1 (1999), br. 5, str. 40.
177. »Sinergetička misao u Mažuranićevoj Četi«, Dani hvarskog kazališta XXV. Hrvatska književnost od preporoda do Šenoina doba, Split 1999, str. 46-55.
178. »Književno djelo Ivana Slamniga«, predgovor u knjizi Ivan Slamnig, Barbara i tutti quanti, Z. Kravar (ur.), Zagreb 1999, str. 5-21.
179. »Barok«, Hrvatska enciklopedija I, D. Brozović (ur.), Zagreb 1999, str. 626-630.

180. »Ante Tresić Pavičić« (u koautorstvu s N. Batušićem), predgovor u knjizi Ante Tresić Pavičić, *Odabrana djela I*, Z. Kravar (ur.), Split 1999, str. 5-38.
181. *Stih i kontekst*, Split 1999, str. 1-191; sadržaj: »Magistralom hrvatske prijevodne versifikacije: od Iervsalema sloboghiena do Oslobođenoga Jeruzalema«, »Kazali stihotvorac«, »Lirska versifikacija Ante Tresića Pavičića«, »O stihu Matoševa soneta Jesenje več«, »Inozemna politika stihom«, »Mažuranićev jedanaesterac kao problem komparativne metrike«, »Njemački' jedanaesterac u hrvatskom pjesništvu«, »Zaostaci silabičke versifikacije u Ante Tresića Pavičića«, »Matoševa ideja strofe«, »Julije Benešić o Krležinu stihu«, »Stih Miroslava Krleže«.
182. »Kip domovine leta (akademičkoga) 1998/99«, *Zarez 1* (1999), br. 11, str. 8.
183. »Vladimir Nazor«, pogovor u knjizi: Vladimir Nazor, *Izabrane pjesme*, Zagreb 1999, str. 103-113.
184. »Antigrađanska mrzovolja Iva Vojnovića« (redakcijski naslov), *Cicero*, br. 7 1999, str. 83-84.
185. »Strano i domaće u hrvatskom stihu 19. stoljeća«, u zborniku *Komparativna povijest hrvatske književnosti. Zbornik radova I*, Split 1999.
186. »Zorna nastava«, prikaz knjige: Krunoslav Pranjić, *Iz-Bo-sne k Europi*, Zagreb 1998, *Republika 55* (1999), br. 5-6, str. 237-240.
187. »Matoš, Antun Gustav«, *Krležijana II*, ur. V. Visković, Zagreb 1999.
188. »Nacionalno pitanje«, *Krležijana II*, ur. V. Visković, Zagreb 1999.
189. »Poezija«, *Krležijana II*, ur. V. Visković, Zagreb 1999.
190. »Ratna publicistika«, *Krležijana II*, ur. V. Visković, Zagreb 1999.
191. »Srednji vijek«, *Krležijana II*, ur. V. Visković, Zagreb 1999.
192. »Stih«, *Krležijana II*, ur. V. Visković, Zagreb 1999.
193. »Teze za jednu diskusiju iz godine 1935«, *Krležijana II*, ur. V. Visković, Zagreb 1999.
194. »Ujević, Tin«, *Krležijana II*, ur. V. Visković, Zagreb 1999.
195. »Umetnuti stihovi«, *Krležijana II*, ur. V. Visković, Zagreb 1999.
196. »Vojnović, Ivo«, *Krležijana II*, ur. V. Visković, Zagreb 1999.
197. Manji članci o esejima, osvrtima, komentarima i prigodnim zapisima Miroslava Krleže: »Madžarske varijacije«, »Magistra vitae«, »Marginalija na temu spoznajnoteoretskoj magiji«, »Mister Vu San Pei zanima se za srpsko-hrvatsko pitanje«, »Napomena o biskupu Brownu«, »Odlomci eseja o Kranjčeviću«, »O Erazmu Rotterdamskom«, »O jedinim zastavama našeg vremena«, »O Kranjčevićevoj lirici«, »O Marcelu Proustu«, »O nekim naivnomaterijalističkim elementima u Hipokritovu djelu«, »O Paracelzu«, »O Patru dominikancu Jurju Križaniću«, »O Poeziji«, »O smrti slikara Josipa Račića«, »O stogodišnjici rođenja Silvija strahimira Kranjčevića«, »'Otac' Augusta Strindberga«.

- »Paul Valéry«, »Pijana novembarska noć«, »Pobjeda krijeposti«, »Poezija u starogrčkoj mediciji«, »Prazna slama«, »Rana i melem vjekovima«, »Salten, Felix«, »Samoodređenje«, »Smrt Anatolea Francea«, »Sovjetska pobjeda pred Moskvom«, »Stiže pramaljeće godine 1922«, »U spomen A. B. Šimiću«, »U spomen Lava Grūna«, Krležijana II, ur. V. Visković, Zagreb 1999.
198. Članci o Simfonijama Miroslava Krleže: »Nokturno«, »Podnevna simfonija«, »Pan«, »Simfonije«, »Sodonski Bakanal«, »Suton«, »Tri simfonije«, »Ulica u jesenje jutro«, Krležijana II, ur. V. Visković, Zagreb 1999.
199. Manji članci o Krležinoj recepciji hrvatskih i stranih autora: »Marinetti, F. T.«, »Markuš, Stjepan«, »Marinizam«, »Marx, Karl«, »Nazor, Vladimir«, »Paracelsus, Theophrastus«, »Tresić Pavičić, Ante«, Krležijana II, ur. V. Visković, Zagreb 1999.
200. Članci o zbirkama i pjesmama Miroslava Krleže: »Na Trgu Svetoga Marka«, »Pjesme I«, »Pjesme III«, »Pjesme na livadi u lipnju«, »Pjesme u tmini«, »Početka nije bilo«, »Poezija«, »Preplovili smo more«, »Rasporila se modra mješina nebeska«, »Robovi, zemlja je zvijezda«, »Sjene su se krale«, »Slava ti, Vječno Crno«, »Stajati pred ženom«, »Svjetlonošo božji«, »Svjetlost!«, »Uspomena na jedan cirkus«, Krležijana II, ur. V. Visković, Zagreb 1999.
201. Članci o Krležinim lenjinskim temama (»Nad grobom Vladimira Iljiča Uljanova Lenjina«, »Oktobar 1917-1947.«, »O Lenjinu«, »Osma godišnjica radničko-seljačke revolucije u Rusiji«, »O značenju ruske revolucije u okviru imperijalizma«, »Proslava 50-godišnjice Vladimira Lenjina«, »Savremenici o Lenjinu«), Krležijana II, ur. V. Visković, Zagreb 1999.
202. »Rasuti teret«, prikaz knjige: Slobodan prosperov Novak, Povijest hrvatske književnosti III, Zarez 1 (1999), br. 21-22 str. 18.
203. »Neki loši običaji književne kritike«, Vijenac 7 (1999), br. 152-3, str. 27.
- 2000.**
204. »Petnaesterac 8+7 u staroj hrvatskoj lirici«, Umijeće interpretacije. Zbornik radova u čast Ive Frangeša, ur. D. Fališevac i K. Nemec, Zagreb 2000, str. 89-94.
205. »Skice za povijesnu poetiku libreta«, Kolo 10 (2000), br. 1, str. 227-239.
206. »Još uvijek trebamo zadnju ruku« (redakcijski naslov), prikaz izdanja: Djela Miroslava Krleže 1-8, ur. V. Visković, Zagreb 2000, Vijenac 8 (2000), br. 172, str. 9.
207. »'Željeznicu guta već daljina'. Joanna Rapacka: Varšava, 24. svibnja 1939 – 29. studenoga 2000. In memoriam«, Zarez 2 (2000), br. 44, str. 41.
208. »Skladatelj i vrag«, prikaz knjige: Thommas Mann, Doktor Faustus, Zarez 2 (2000), br. 44, str. 44.

209. »Baraković, Juraj«, Leksikon hrvatskih pisaca, ur. D. Fališevac, K. Nemec, D. Novaković, Zagreb 2000.
210. »Držić, Džore«, Leksikon hrvatskih pisaca, ur. D. Fališevac, K. Nemec, D. Novaković, Zagreb 2000.
211. »Đurđević, Ignjat« (u koautorstvu s D. Novakovićem), Leksikon hrvatskih pisaca, ur. D. Fališevac, K. Nemec, D. Novaković, Zagreb 2000.
212. »Frankopan, Fran Krsto«, Leksikon hrvatskih pisaca, ur. D. Fališevac, K. Nemec, D. Novaković, Zagreb 2000.
213. »Gundulić, Ivan«, Leksikon hrvatskih pisaca, ur. D. Fališevac, K. Nemec, D. Novaković, Zagreb 2000.
214. »Habdelić, Juraj«, Leksikon hrvatskih pisaca, ur. D. Fališevac, K. Nemec, D. Novaković, Zagreb 2000.
215. »Kanižlić, Antun«, Leksikon hrvatskih pisaca, ur. D. Fališevac, K. Nemec, D. Novaković, Zagreb 2000.
216. »Kavanjin, Jerolim«, Leksikon hrvatskih pisaca, ur. D. Fališevac, K. Nemec, D. Novaković, Zagreb 2000.
217. »Menčetić, Šiško«, Leksikon hrvatskih pisaca, ur. D. Fališevac, K. Nemec, D. Novaković, Zagreb 2000.
218. »Menčetić, Vladislav«, Leksikon hrvatskih pisaca, ur. D. Fališevac, K. Nemec, D. Novaković, Zagreb 2000.
219. »Vitezović (Ritter), Pavao (u koautorstvu s D. Novakovićem), Leksikon hrvatskih pisaca, ur. D. Fališevac, K. Nemec, D. Novaković, Zagreb 2000.
220. »Zrinski, Petar«, Leksikon hrvatskih pisaca, ur. D. Fališevac, K. Nemec, D. Novaković, Zagreb 2000.
221. »Višestruko kodiranje«, prikaz knjige: R. Lachmann, Gedächtnis und Literatur, Frankfurt/Main 1990, Umjetnost riječi 44 (2000), str. 263-266.
- 2001.**
222. »Dobriša Cesarić – građanin u poeziji«, predgovor u knjizi Dobriša Cesarić, Tišina i druge pjesme, Z. Kravar (ur.), Zagreb 2001, str. 211-228.
223. »Revizionizam tvrdo ukoričen«, prikaz knjige: Milan Šufflay, Izabrani politički spisi, D. Jelčić (ur.), Zarez 3 (2001), str. 14-15.
224. »'Allegría'. Ivan Slamnig, Metković. 24. lipnja 1930. – Zagreb, 3. srpnja 2001. In memoriam«, Zarez 3 (2001), br. 60, str. 14.
225. »Iz znanstveničke osame« (redakcijski naslov), govor u povodu dodjele Krležine nagrade, Zarez 3 (2001), br. 60, str. 15.
226. Književni protusvjetovi (u koautorstvu s Nikolom Batušićem i Viktorom Žmegačem), Zagreb 2001, str. 1-310; sadržaj (moji prilozi): »Suvremene teme i kon-

- zervativni nazori u lirici A. G. Matoša«, str. 89-96; »Naprednjački elan i modernistički rastroj u Ištipanoj hartiji«, str. 97-101; Ulica u jesenje jutro ili stvarnost protiv moderne«, str. 103-111; »Historijski kostim i moderni svijet u lirici Ante Tresića Pavičića«, str. 157-161; »Ideologem nacionalnoga srednjovjekovlja u Nazorovim Hrvatskim kraljevima«, str. 163-167; »Antički i moderni eros u lirskoj Salomi«, »Povijesni temelji uvjetnih svjetova«, str. 183-186; »Krajolik s tajnom«, str. 187-195; »Prošlošću (i s prošlošću) protiv civilizacijske moderne«, str. 197-203; »Ovostrana eshatologija«, 205-219; »Svjetonazorski separei«, str. 221-229.
227. »Nostalgija i utopija u Iva Vojnovića«, Dani hvarškoga kazališta, Zagreb-Split 2001, str. 139-148.
228. »Stihološko razmišljanje s povodom. Uz knjigu Cvjetka Milanje Pjesništvo hrvatskog ekspresionizma«, Umjetnost riječi 45 (2001), str. 267-275.
229. »Životinjski svijet Ivana Slamniga«, Republika 57 (2001), br. 11-12, str. 13-15.
- 2002.**
230. »Knjiga za najbližu policu«, prikaz knjige: Leksikon stranih pisaca, ur. Dunja Dujmić Detoni, Zagreb 2001, Vijenac 10 (2002), br. 207, str. 9.
231. »Kritika kritike. Uz članak Antuna Paveškovića »Sloboda i strogost«, Vijenac 10 (2002), br. 225, str. 2.
232. »Protusvjetovi i protutekstovi. Uz članak Anutna Paveškovića, Vijenac 10 (2002), br. 227, str. 2.
233. »Mnogostruk gubitak. Franjo Švelec, 17. 8. 1917 – 28. 12. 2001. In memoriam«, Kolo br. 1 2002, str. 45-48.
234. »Sukobi u Krležinu Michelangelu«, Krležini dani u Osijeku 2001, ur. B. Hećimović, Zagreb – Osijek 2002, str. 11-15.
- 2003.**
235. »Biti – ili ne biti – kršćanin«, prikaz knjige: Hans Küng, Biti Kršćanin, Zagreb 2002, Književna republika 1 (2003), str. 192-195.
236. »Znaci vremena u hrvatskoj književnosti dvadesetih godina prošloga stoljeća«, Dani hvarškoga kazališta, Zagreb-Split 2003, str. 5-13.
237. »Miroslav Beker. In memoriam«, Kolo 13 (2003), br. 1, str. 99-102.
238. »Povjesničarovi teoremi. Teorija stiha u radovima Ivana Slamniga o hrvatskoj versifikaciji«, Umjetnost riječi 47 (2003), br. 1-2, str. 129-140.
239. »Književnost i glazba kao minuli rad«, Književna republika 1 (2003), br. 9-10, str. 199-205.
240. »Antimodernizam«, Kolo 13 (2003), br. 2, str.

241. Antimodernizam, Zagreb 2003, str. 1-188.
242. »Jedan dijeljeno s tri: Acutezza u Bunića, Gundulića i Đurđevića«, Hrvatska književna baština II, Zagreb 2003, str. 417-449.
243. »Ideje i svjetonazori«, Hrvatska i Europa. Kultura, znanost, umjetnost III. Barok i prosvjetiteljstvo, ur. I. Golub, Zagreb 2003, str. 117-121.
244. »Lirika«, Hrvatska i Europa. Kultura, znanost, umjetnost III. Barok i prosvjetiteljstvo, ur. I. Golub, Zagreb 2003, str. 513-521.
- 2004.**
245. »Aleja poslije svečanosti i druge zbirke [I. Slamniga]«, Leksikon svjetske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2004.
246. »Balade Petrice Kerempuha [M. Krleže]«, Leksikon svjetske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2004.
247. »Dubravka [Dž. Gundulića]«, Leksikon svjetske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2004.
248. »Gartlic za čas kratiti [F. K. Frankopana]«, Leksikon svjetske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2004.
249. »Lelek sebra [A. Ujevića]«, Leksikon svjetske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2004.
250. »Lirika [A. G. Matoša]«, Leksikon svjetske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2004.
251. »Lirika i druge zbirke [V. Nazora]«, Leksikon svjetske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2004.
252. »Osman [Dž. Gundulića]«, Leksikon svjetske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2004.
253. »Pjesme [V. Vidrića]«, Leksikon svjetske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2004.
254. »Plandovanja [Dž. Bunića Vučića]«, Leksikon svjetske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2004.
255. »Suze sina razmetnoga [Dž. Gundulića]«, Leksikon svjetske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2004.
256. »Gehaltvoll und vielseitig«, prikaz knjige: D. Borchmeyer, Richard Wagner, Frankfurt am Main 2001, Zagreber germanistische Beiträge 12 (2003), str. 263-5.
257. »'Rokova noć': svjetonazorske implikacije jedne Krležine romaneskne epizode«, Oko književnosti. Osamdeset godina Aleksandra Flakera, ur. J. Užarević, Zagreb 2004, str. 247-258.

258. »Vidovdanski protusvjetovi i Matoševi protutekstovi«, 15 dana 47 (2004), br. 4-5, str. 8-13.
259. »Govor ljubavi«, prikaz knjige: T. Bogdan, Lica ljubavi, Zagreb 2002, Kolo 14 (2004), br. 2, str. 519-521.
260. »Tromost masa i povijesne zadaće«, 15 dana 47 (2004), br. 6, str. 20-25.

2005.

261. *Sinfonia domestica*. Članci o domaćoj književnosti prvoga i drugoga stupnja, Zadar 2005, str. 1-207.
262. »Kameni gost na panonoskom proštenju. Krležini svjetonazori i njihovi sudari«, Dani hvarskoga kazališta. Igra i svečanost u hrvatskoj književnosti i kazalištu, Zagreb – Split, 2005, str. 254-263.
263. »Ep Petra Kanavelića između viteške romantike i politike«, Zavičajnik. Zbornik Stanislava Marijanovića, Osijek 2005, str. 201-206.
264. »Ein antimodernistischer Modernist. Eschatologie und Nationalismus bei Vladimir Nazor«, *Tusculum Slavicum. Festschrift für Peter Thiergen*, Zürich 2005, str. 363-370.
265. »Pošiljka iz protusvijeta«, 15 dana 48 (2005), br. 2-3, str. 24-31.
266. »Kroatische Versgeschichte und ihre Besonderheiten«, *Kroatien. Kultur – Sprache – Literatur*, Reinhard Lauer (ur.), Göttingen 2005, str. 133-138.
267. »Zbogom, profesore. Svetozar Petrović, Karlovac, 28. lipnja 1931. – Novi Sad, 23. listopada 2005«, *Književna republika* 3 (2005), br. 9-12, str. 207-210.
268. *Svjetonazorski separei. Antimodernističke tendencije u hrvatskoj književnosti ranoga 20. stoljeća*, Zagreb 2005, str. 1-159.
269. »Der Widerruf des Subjekts. Einige Beispiele aus der kroatischen Lyrik des frühen 20. Jahrhunderts«, *Spätmoderne, Lyrik des 20. Jahrhunderts in Ost-Mittel-Europa* I, A. Kliems, U. Raßloff, P. Zajec (ur.), Berlin 2006, str. 433-444.

2006.

270. »Jedinstvo u mnoštvu. Pred književnim djelom Vladimira Nazora«, predgovor u knjizi: Vladimir Nazor, *U krugu čudesa*, Zagreb 2006, str.
271. »Panska glazba«, *Književna republika* 4 (2006), br. 7-8 str. 3-29.

2007.

272. »Blagodat cjelovitosti«, prikaz knjige: Fran Galović, *Sabrana djela* I, II, III, Koprivnica 2005/2006, *Književna republika* 5 (2007), br. 3-4, str. 178-189.
273. »Duboka fikcija«, prikaz knjige: JRR Tolkien, *Húrin's Children*, London 2007, *Ubiq* 1 (2007), br. 1, str. 174-184.
274. »Razodgajatelj«, *Književna republika* 5 (2007), br. 10-12, str. 134-170.

2008.

275. »Od klasicizma do romantike«, predgovor u knjizi: Ivan Mažuranić, Gnjezdo vrh timora, Zagreb 2008, str. 5-27.
276. »Je li i Poglavnik jahao na čelu kolone«, Vijenac 16 (2008), br. 367, str. 11.
277. »Iz strukovnoga najamništva«, Forum 47 (2008), br. 4-5, str. 648-679.
278. »Vila Slovinka [J. Barakovića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 936-937.
279. »23 pjesme [S. Batušića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 149-150.
280. »Knjiga Boccadoro [M. Begovića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 334.
281. »Lirika [D. Cesarića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 405-406.
282. »Uzdasi Mandalijene pokornice [I. Đurđevića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 923-924.
283. »Dijačke junačke [F. K. Frankopana]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 106-107.
284. »Gatlic za čas kratiti [F. K. Frankopana]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 188-189.
285. »Pjesme [F. Galovića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 605-606.
286. »Z mojih bregov [F. Galovića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 985-986.
287. »Osman [Dž. Gundulića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 555-556.
288. »Razgovor ugodni naroda slovinskoga [A. Kačića Miošića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 760-761.
289. »Ištipana hartija [J. Polića Kamova]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 268-269.
290. »Sveti Ivan biskup trogirski i kralj Koloman [P. Kanavelića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 848-849.
291. »Sveta Rožalija [A. Kanižlića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 845-846.
292. »Povijest Vandelska [J. Kavanjina]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 678-679.
293. »Balade Petrice Kerempuha [M. Krleže]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 31-32.

294. »Michelangelo Buonarroti [M. Krleža]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 455.
295. »Pjesme I-III [M. Krleža]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 624-625.
296. »Pjesme u tmini [M. Krleža]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 634-635.
297. »Simfonije [M. Krleža]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 790-791.
298. »Karlo Drački [F. Markovića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 317.
299. »Pjesme [A. G. Matoša]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 609-611.
300. »Mora [A. G. Matoša]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 471.
301. »Pjesme [I. Mažuranića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 633-634.
302. »Ahasver [V. Nazora]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 4.
303. »Četiri arhandela [V. Nazora]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 630-631.
304. »Intima [V. Nazora]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 255-256.
305. »Niza od koralja [V. Nazora]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 514-515.
306. »Nove pjesme [V. Nazora]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 523-524.
307. »Pjesme partizanke [V. Nazora]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 632-633.
308. »Objavljenje [M. Ogrizovića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 530.
309. »Aleja poslije svečanosti [I. Slamniga]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 8-9.
310. »Analecta [I. Slamniga]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 12-13.
311. »Carev urar [I. Slamniga]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 65-66.

312. »Dronta [I. Slamniga]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 133-134.
313. »Limb [I. Slamniga]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 403-404.
314. »Naronska siesta [I. Slamniga]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 491.
315. »Plavkovićev bal na vodi [I. Slamniga]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 652-653.
316. »Relativno naopako [I. Slamniga]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 764.
317. »Sutonski soneti [A. Tresića Pavičića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 837-838.
318. »Valovi misli i čuvstava [A. Tresića Pavičića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 925.
319. »Pjesme [V. Vidrića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 619-620.
320. »Ostan božje ljubavi [A. Vitaljića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 560-561.
321. »Kruha i srca [V. Vlasiavljevića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 371-379.
322. »Majka Jugovića [I. Vojnovića]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 814.
323. »Pjesme [Lj. Wiesnera]«, Leksikon hrvatske književnosti. Djela, ur. Dunja Detoni-Dujmić, Zagreb 2008, str. 622-623.
324. »Periodizacija«

2009.

325. »Dva kratka priloga o Marinu Držiću«
326. Uljanice i duhovi, Zagreb 2009.

2010.

327. Kad je svijet bio mlad. Visoka fantastika i doktrinarni antimodernizam, Zagreb 2010.
328. Kad je svijet bio mlad. Visoka fantastika i doktrinarni antimodernizam, Beograd 2010.
329. »Kipar« (prikaz knjige: D. Kečkemet Život Ivana Meštrovića, Zagreb 2008), Književna republika br. 4-6 2010, str. 268-272.

SPOMENICA PREMINULIM AKADEMICIMA

ZORAN KRAVAR

1948. – 2013.

Nakladnik

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, 10000 Zagreb

Za nakladnika

Akademik Pavao Rudan, glavni tajnik

Tehnički urednik

Ranko Muhek

Lektorica

Maja Silov Tovernić

Naklada

200 primjeraka

Tisak

Intergrafika TTŽ, Zagreb

ISBN 978-953-347-053-5

Knjižnica HAZU

2 000005 864490

A1-081-199

ISBN 978-953-347-053-5

9 789533 470535